

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА „РЕГИСТАР ПРОСТОРНИХ ЈЕДИНИЦА“

ПРАВНИ ОСНОВ

Истраживање се спроводи на основу Закона о регистру просторних јединица („Службени гласник СРС“, бр. 19/89. и „Службени гласник РС“, бр. 53/93, 67/93, 48/94) и на основу Уредбе о утврђивању појединих статистичких истраживања („Службени гласник РС“, бр. 110/2009), коју је донела Влада Републике Србије у складу са чл. 8. Закона о званичној статистици („Сл. гласник РС“, бр. 104/2009).

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Циљ и садржај истраживања

Циљ вођења Регистра просторних јединица јесте да се на јединствен начин и једнозначно одређује територија и врши идентификација постојећих и новообразованих просторних јединица ради ефикаснијег и рационалнијег коришћења података. Регистар је намењен целокупном друштвеном систему информисања у смислу повезивања и примене података Регистра са другим регистрима.

У оквиру Регистра води се и евиденција о пописним круговима који се формирају у оквиру статистичких кругова за потребе спровођења пописа становништва.

У складу са Законом, Републички геодетски завод обавезан је да води графички део Регистра, док матичне бројеве просторних јединица додељује Републички завод за статистику.

Садржај Регистра чине алфанумерички и графички подаци о свим просторним јединицама на територији Републике Србије: аутономне покрајине, управни окрузи, градови, општине/градске општине, катастарске општине, насеља, месне заједнице и статистички кругови.

За сваку просторну јединицу воде се следећи подаци:

1. назив, врста и матични број;
2. графички приказ и опис граница и извор података;
3. податак о просторној јединици вишег територијалног нивоа у чијем је саставу;
4. податак о променама (врста, извор и датум).

Матични бројеви су нумеричке ознаке које се додељују просторној јединици од њеног настанка и важе до престанка постојања просторне јединице. Идентификовање просторних јединица преко система матичних бројева посебно је значајно у аутоматској обради података, за праћење историка-промена, за израду база података о просторним јединицама, за означавање просторних јединица у другим евиденцијама и регистрима. Тако дефинисани матични бројеви представљају нумеричке ознаке које се користе као општи стандард.

Систем матичних бројева заснива се на следећим принципима:

- једнозначности, којом се обезбеђује поуздана идентификација просторне јединице у оквиру Републике Србије;
- сталности;
- непоновљивости;
- дугорочности – гашењем, матични број укинуте јединице не додељује се ниједној јединици те врсте.
- могућности аутоматске контроле, која се постиже уградњом контролног броја, по модулу 11, који се додељује укључивањем свих шифара које једнозначно одређују просторну јединицу.

Обухват истраживања

Регистар просторних јединица обухвата све просторне јединице на територији Републике Србије, и води се текуће, са годишњим пресецима.

Метод, време и извори прикупљања података

Регистар просторних јединица ажурира се текуће, у складу са донетим законима и другим правним актима.

Извори података за Регистар просторних јединица јесу службена гласила надлежног органа који утврђује њихово оснивање или промене.

Републички закони објављени у службеним гласилима извори су података о оснивању и одређивању граница, као и о променама релевантним за регистар, за републику, аутономне покрајине, градове, општине, катастарске општине и насеља.

Статути и други прописи општина/градова, објављени у службеним гласилима јединица локалне самоуправе, извори су података о оснивању, територијалној припадности и променама код градских општина и месних заједница.

Поред тога, подаци о статистичким и пописним круговима ажурирају се и за потребе спровођења пописа становништва у сарадњи са Републичким геодетским заводом и надлежним органима у јединицама локалне самоуправе.

Обавеза заштите индивидуалних података

Не постоји обавеза заштите индивидуалних података.

Списак и дефиниције основних обележја – индикатора

Статистички круг је најмања стална просторна јединица. Мрежа статистичких кругова образује се у оквиру насеља–насељеног места, односно у оквиру катастарске општине. Свака промена територије било које просторне јединице вишег хијерархијског нивоа налаже анализу и спровођење промене до нивоа статистичког круга. Деоба статистичког круга врши се само када настану законски, односно методолошки разлози, а кориговање граница статистичких кругова врши се када то захтева фактичко стање на терену. Један статистички круг може садржати један или више **пописних кругова**. При дефинисању месних заједница чија граница иде делом статистичког круга, границу дефинишу пописни кругови. Пописни кругови нису сталне просторне јединице, већ се формирају за потребе спровођења пописа становништва. Критеријуми за одређивање величине пописног круга су: број домаћинстава и карактер насеља.

Насеље је антропогеографска целина која има свој атар и посебан назив без обзира на број кућа; може бити у саставу само једне општине; у једној општини два или више насеља не могу имати исти назив. Назив, статус и границе атара насеља–насељеног места, одређује се законом Републике, односно аутономне покрајине. Изузетно, насеља Београд и Ниш су посебне просторне јединице које се простиру на територији више градских општина и као таква су одређена одговарајућим правним актима.

Катастарска општина обухвата, по правилу, подручје једног насељеног места, а ако то посебни разлози захтевају, за два или више насељених места може се образовати једна катастарска општина или се за подручје једног насељеног места може образовати више катастарских општина. Назив, статус, границе и промене катастарске општине, одређују се законом.

Месна заједница је просторна јединица коју образује јединица локалне самоуправе (општина/град) ради задовољења потреба и интереса локалног становништва. Назив, границе и промене одређује својим актима јединица локалне самоуправе. Месна заједница може обухватати једно или више насеља, а исто тако, на подручју једног насеља може се образовати више месних заједница.

Општина је просторна јединица у којој се остварује локална самоуправа. Територија општине представља природну и географску целину, економски повезан простор, који поседује развијену инфраструктуру и изграђену комуникацију међу насељима, са седиштем општине као гравитационим центром. Општина може припадати само једном управном округу. На територији Републике Србије не могу постојати две или више општина са истим називом. Назив, статус, границе општине и промене одређују се законом Републике, односно статутом града.

Градови су просторне јединице утврђене законом и представљају економски, административни, географски и културни центар ширег подручја; територија која дефинише град представља природну географску целину, економски повезан простор који поседује изграђену комуникацију међу насељеним местима са седиштем града као гравитационим центром. Градови могу својим статутом основати градске општине.

Управни окрузи су просторне јединице које су дефинисане Уредбом Владе Републике Србије ради вршења послова министарстава и посебних организација ван њихових седишта. Назив, границе и промене релевантне за управни округ одређује Влада Републике Србије.

Град Београд је посебна просторна јединица која је дефинисана Уставом и законом као главни град Републике Србије.

Аутономне покрајине су просторне јединице које су одређене Уставом, где грађани остварују своја права на покрајинску аутономију. Назив, границе и промене релевантне за аутономну покрајину одређују се Уставом.

Република Србија је просторна јединица чије су границе неповредиве, а мењају се у поступку предвиђеном за промену Устава.

Ниво репрезентативности података

Репрезентативност података Регистра је омогућена на свим нивоима просторних јединица.

Усаглашеност са међународним препорукама, стандардима и праксом

Регистар просторних јединица представља основ за увођење и вођење шифарских ознака просторних јединица у складу са међународном НУТС номенклатуром просторних јединица.

ОРГАНИЗАЦИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Органи за спровођење истраживања

За организацију и вођење Регистра просторних јединица задужени органи су: Републички завод за статистику (при чему поједине послове Завод обавља преко својих организационих јединица и у сарадњи са ГУ Београда – Завод за информатику и статистику), и Републички геодетски завод (преко својих служби за катастар непокретности).

Графичке приказе свих просторних јединица обезбеђује Републички геодетски завод.

Обавезност давања података

Обавеза давања података регулисана је Законом о регистру просторних јединица.

Роковник основних фаза рада

Подаци се уносе у Регистар након настале промене.

Под променом се подразумева: настанак просторне јединице, престанак просторне јединице; промена границе; промена припадности вишем територијалном нивоу; промена назива; промена матичног броја и промена статуса просторне јединице.

Подаци о променама прикупљају се непосредно после извршене промене, а свака промена територије било које јединице Регистра налаже анализу, контролу и текуће ажурирање података у Регистру.

За потребе спровођења пописа становништва врши се ревизија граница статистичких кругова и формирање пописних кругова, и то у календарској години која претходи попису.

ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА

Упутства

За спровођење истраживања примењује се: „Методологија за вођење јединствене евиденције и јединственог регистра просторних јединица“ – Методолошки материјал бр. 390 (Савезни завод за статистику, 2000.), као и „Упутство за ревизију докумената статистичких и формирање пописних кругова за попис становништва 2011. године“ (Републички завод за статистику, 2010).

Упитници

Промене релевантне за Регистар су промене настале одлуком надлежног органа. Промене се спроводе кроз апликацију за вођење Регистра. Могуће промене код просторних јединица су:

1. Настанак јединице (издвајањем, поделом, спајањем и на други начин)
2. Престанак јединице (припајањем, поделом, спајањем и на други начин)
3. Промена границе јединице (издвајањем дела, припајањем и на други начин)
4. Промена припадности
5. Промена назива
6. Промена статуса јединице
7. Техничке исправке.

Обрасци који се користе при ревизији статистичких и пописних кругова за потребе пописа становништва јесу:

- Образац КСК-4Г/2011, садржи елементе базе РПЈ (алфанумеричке) и ажуран опис границе статистичког круга;
- Образац КСК-4П/2011 садржи елементе базе РПЈ (алфанумеричке) и ажуран опис пописног круга.

За сваки статистички и пописни круг обезбеђује се и графички приказ, односно аналогна или ортофото скица из графичке базе Републичког геодетског завода.

Списак номенклатура и класификације које се користе у истраживању

Кодекси шифара су саставни део Методологије за вођење јединственог регистра, и то су:

- кодекс шифара за врсту јединице;
- кодекс шифара за врсту промене;
- кодекс шифара за извор промене.

Номенклатура – шифарски систем за Републику, аутономне покрајине, управне округе, општине и насеља објављује се на веб сајту Републичког завода за статистику (стање 01.01. текуће године).

Публикације

Подаци Регистра објављују се у редовним годишњим публикацијама Завода „Општине у Србији“, „Статистички годишњак“ и др.

У десетогодишњој периодици (за сваку пописну годину) објављују се посебне публикације: „Систематски списак насеља“, „Азбучни списак насеља“ и „Абецедни списак насеља“, као и „Промене у саставу и називима насеља“ (за период од 1948. до године пописа) као саставни део ових публикација.

Публикација „Преглед промена административно територијалне поделе код општина“ за период између два пописа објављује се после извршеног пописа.

База података

База Регистра просторних јединица, поред евидентирања, прикупљања, обраде и презентације, намењена је за коришћење података о овим јединицама за потребе привреде, државних органа, обавештавање јавности и др.

База Регистра просторних јединица омогућује графичко приказивање просторних података до нивоа статистичког круга.

Подаци из базе Регистра просторних јединица користе се:

- за припрему и спровођење пописа становништва;
- за избор узорка при спровођењу анкетних истраживања;
- за анализу и дисеминацију резултата пописа становништва;
- за обезбеђивање упоредивости података у времену, без обзира на административно-територијалне и друге промене (на основу података о просторним јединицама омогућено је ефикасно прегруписавање података из ранијих пописа);
- за примену у ГИС технологији, односно за презентацију резултата статистичких истраживања (просторни подаци), израду статистичких атласа, тематских карата и сл.

Контакт особа – Весна Ђорђевић, локал 363